

Тетяна Хороша

Інститут держави і права ім. В.М. Корецького Національної академії наук України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКОВИХ ВІДНОСИН, УСКЛАДНЕНИХ ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Tetiana Khorosha

V.M.Koretsky Institute of state and law of National Academy of Sciences of Ukraine

PROBLEMATIC QUESTIONS OF LEGAL REGULATION OF HEREDITARY RELATIONS COMPLICATED BY A FOREIGN ELEMENT

In this article a research of hereditary relations complicated by a foreign element is carried out. Controversial theoretical issues are considered, new provisions are formulated and specific proposals and recommendations to improve national legislation on inheritance complicated by a foreign element are defined.

The analysis formulated some general provisions relating to definition of the principles of law applicable to international relations of hereditary nature that should be reflected in the Concept of improvement of legislation on private international law in Ukraine. It is proved that the main goal in creating a new set of national conflict rules was the introduction of an objective foundation in definition of charter of international private relations.

Key words: inheritance, inheritance of foreign elements, regulation, legal norms.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У ХХІ столітті процеси глобалізації, інтеграції, перехід на ринкові відносини, співробітництво між різними країнами в різних сферах життєдіяльності людей, а також міграція, вільне пересування громадян, вибір нового місця проживання, працевлаштування, сімейні, родинні стосунки між громадянами різних держав безпосередньо впливають на розвиток відносин, що виникають в міжнародному житті.

В даний час продовжується інтеграція України у світове, у тому числі, європейське, співтовариство, зростає обсяг транскордонного переміщення капіталу, інтенсивно здійснюється міждержавне переміщення осіб, що передбачає збільшення приватноправових відносин за участю іноземного елемента. Важливо зазначити, що міжнародне спадкування не є винятком. Кількість спадкових справ за участю іноземців збільшується з кожним роком.

Так, станом на сьогоднішній день, в середньому 1,6 % населення в країнах ЄС є громадянами інших держав-учасниць, причому ця цифра має тенденцію до зростання. Серед країн Євросоюзу найвищий показник чисельності іноземців спостерігається в Люксембурзі (21%). Потім йдуть Бельгія (5,6%), Ірландія (2,8%), Німеччина (2,4 %), Швеція (3%) та інші країни Європи¹.

Активізація міжнародних зв'язків, контактів між фізичними та юридичними особами різних країн призводить до того, що об'єктивно виникає необхідність більш детального аналізу приватноправових відносин міжнародного характеру, тобто відносин, що виходять за рамки правової системи однієї держави.

За останні роки в багатьох країнах світу збільшилася кількість цивільних, адміністративних справ з іноземним елементом. Правозастосовні органи все частіше стикаються з правовими ситуаціями, де у відносинах різного характеру присутній іноземний елемент. Не виключенням є і спадкові відносини.

І тому не можна залишатись осторонь обговорення проблем правового регулювання у галузі

¹ Малиновська, О.А. (2014). *Міграційна політика Європейського союзу: виклики та уроки для України*. Київ: НІСД, 6.

міжнародного спадкування. Зважаючи на наведені вище відомості, достатньо актуальним є дослідження питань удосконалення законодавства, що регулює спадкові відносини, ускладнені іноземним елементом, а також обґрунтування та формулювання конкретних дій щодо покращення законодавства в досліджуваній сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Тема дослідження належить до числа мало вивчених. Безпосередньо вивченням колізійних питань у спадковому праві займалися такі автори як А.А. Рубанов, Б.С. Антімонов, Л.П. Ануфрієва, В.Г. Буткевич, Ю.О. Заїка, В.М. Корецький, А.І. Муранов, М.О. Самойлов, С. Я. Фурса, Є.І. Фурса та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є проведення аналізу проблемних питань правового регулювання спадкування, ускладненого іноземним елементом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміни, що відбулися в останній час в матеріально-правовому регулюванні спадкування в Україні, дозволяють з достатньою впевненістю стверджувати, що вітчизняний законодавець, конструюючи відповідні правові приписи, не тільки допускав, але і враховував такий їх наслідок, як «вихід» відносин, пов'язаних з переходом майна *mortis causa*, за межі власної правової системи. Іншими словами, норми вітчизняного приватного права виходять із розширеної сфери виникнення спадкових відносин за рахунок норм міжнародного характеру. Справедливість зазначеної тези можна підтвердити наступним.

По-перше, значно розширено коло осіб, які можуть бути спадкоємцями – як за законом, так і за заповітом. Зокрема, законні спадкоємці нині згруповані за п'ятьма чергами, що поєднують в собі як кровних родичів померлого, так і інших близьких спадкодавцеві осіб. І аж ніяк не виключено, що серед них можуть опинитися громадяни іноземних держав або особи без громадянства. Відносно спадкування за заповітом слід сказати, що законодавець, встановивши свободу заповідального розпорядження в ранзі основоположного принципу українського спадкового права, в якості одного з аспектів дії цього принципу закріпив можливість для спадкодавця заповісти своє майно будь-яким учасникам цивільного обороту. Закономірним наслідком цього є включення в число суб'єктів, що претендують на спадщину, тих осіб, які в силу різних критеріїв належать до іноземних правопорядків.

По-друге, концептуальна зміна правового регулювання відносин власності, закріплену в Цивільному кодексі України, призвела до того, що до складу майна, що переходить від померлого до інших осіб, можуть входити компоненти, пов'язані з іншою правовою системою – нерухоме майно, розташоване за кордоном, майнові права, що впливають із договорів з іноземними банками або страховими компаніями, і т.д.

В свою чергу, як зазначає Ю.В. Вусенко «колізії у міжнародному спадкуванні обумовлюються такими факторами: зв'язком спадкових відносин більше ніж з однією правовою системою, плюралізмом правових систем і їх здатністю до взаємодії»¹.

Передумовою виникнення колізій спадкового права вважається і взаємодія національних правових систем у цій галузі. Така взаємодія виражається у застосуванні в одній країні норм спадкового права, які існують в іншій країні щодо ускладненого іноземним елементом спадкування, і позитивним ставленням до набутих в іншій країні суб'єктивним спадковим правам².

Спадкове правовідношення, що кваліфікується як ускладнене іноземним елементом, перед компетентним органом конкретної країни ставить питання, право якої країни підлягає застосуванню до спадкування. Право кожної країни, з яким пов'язано спадкове правовідношення, потенційно може претендувати на його врегулювання.

Процес регламентації відносин зі спадкоємства, що виникли в сфері міжнародного приватного права конкретної країни, має свою специфіку. До того, як врегулювати спадкове правовідношення нормами спадкового права тієї чи іншої держави, необхідно провести певну процедуру, тобто визначити, право якої країни підлягає застосуванню до спадкування. При наявності міжнародної угоди, в якій закріплені матеріально-правові чи колізійні норми, спадкові відносини регулюються на підставі договірних норм, а в разі відсутності міжнародної угоди, право, що застосовується до спадкування, визначається на підставі правових норм національного (внутрішнього) права.

Предметом аналізу нашого дослідження є національні (внутрішні) колізійні норми, закріплені

¹ Вусенко, Ю.В. (2013). Проблеми спадкових відносин у міжнародному приватному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : Серія: Право, вип. 21, 174.

² Гайворонський, В.М. (2007). *Міжнародне приватне право*. Київ: Юрінком Інтер, 187.

або в цивільному кодексі, або в окремому законі, що регулюють спадкові відносини, ускладнені іноземним елементом. В основі колізійних норм лежать колізійні прив'язки або так звані формули прикріплення. На підставі національних колізійних норм конкретної країни здійснюється вибір компетентного правопорядку, що підлягає застосуванню до спадкування.

Сьогодні в міжнародній практиці сформувалося дві системи визначення застосовуваного права у сфері спадкування: універсальна і роздільна. Перша, універсальна система, підпорядковує спадкування національному закону чи закону останнього місця проживання спадкодавця незалежно від виду майна. Друга – роздільна система, при якій право, що застосовується до спадкування, визначається окремо для рухомого (національний закон або закон останнього місця проживання) та нерухомого майна (закон місця знаходження майна).

В галузі спадкування, незалежно від того, застосовується універсальна або роздільна система при регламентації спадкування, на практиці виникають певні складнощі, труднощі, як з визначенням застосовного права, так і при застосуванні норм спадкового права. Право, яке застосовується до певних видів відносин, в міжнародному приватному праві називають «статутом» або «статутом спадкування». Під статутом спадкування розуміємо компетентний правопорядок, до якого відсилає колізійна норма, тобто вже вирішене питання вибору права. Як зазначає О.О. Кармаза, статут спадкування не застосовується для вирішення питань щодо заповідальної здатності осіб, а також форми заповіту¹. Норма права іноземної держави не може бути застосована, якщо її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку (публічним порядком України)².

Колізійна норма – це норма відсильного характеру, а її призначення – вибір компетентного правопорядку, тобто опосередковане регулювання. За своєю структурою і призначенням колізійна норма відрізняється від інших правових норм, зокрема, від матеріальних норм; останні безпосередньо регулюють права і обов'язки учасників цивільного обороту. Національні колізійні норми є основним інструментом регулювання приватно-правових відносин з іноземним елементом, в тому числі і спадкових відносин. Колізійна норма складається з двох елементів: обсягу і прив'язки. Під обсягом розуміємо регульовані відносини, наприклад, спадкові відносини, а прив'язка вказує на компетентний правопорядок.

Таким чином, на підставі національної колізійної норми конкретної країни здійснюється вибір права, що застосовується до відносин спадкування, тобто матеріальне право саме якої держави буде застосовано. Під загальний статут спадкування підпадають такі питання спадкування, як: місце відкриття спадщини, коло спадкоємців за законом, черговість їх закликання до спадкування, строки прийняття спадщини, обов'язкова частка спадкоємця і т.д.

На даний момент питання загального статуту спадкування широко обговорюється в доктрині міжнародного приватного права різних країн. Правознавці різних країн аналізують поняття «статут спадкування», його зміст, єдність статуту спадкування і т.д. не тільки з точки зору теорії, а й практики. Чи доцільно галузі спадкування використовувати єдиний статут спадкування і до спадкового правовідношення, і до спадщини спадкодавця, або все ж застосовувати різні колізійні норми щодо спадкування, враховуючи той факт, що мова йде про міжнародне спадкування – спадкове правовідношення, ускладнене іноземним елементом.

Відносини зі спадкування в Україні підпадають під роздільну систему регулювання: питання рухомого майна визначаються за правом країни, де спадкодавець мав останнє місце проживання, а успадкування нерухомого майна – за місцем його знаходження.

Практика показує, що спадщина може перебувати на території однієї держави, але на підставі національних колізійних норм конкретної країни може бути застосоване право різних країн. Або, наприклад, частина спадщини знаходиться на території однієї країни, а інша частина на території іншої країни, але застосовується право однієї країни. Принцип універсального правонаступництва діє тоді, коли і на рухоме, і на нерухоме майно спадкодавця поширюється один, єдиний правопорядок, незалежно від місця знаходження спадщини. В цьому випадку успадкування можна охарактеризувати як єдине ціле і говорити про універсальне правонаступництво.

¹ Кармаза, О.О. (2006). *Спадкування у сучасному міжнародному приватному праві*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Київ.

² Кисіль, В.І. (2013). *Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві. Право України*, вип. 7, 160.

У тих країнах, наприклад, в Польщі¹, Чехії², де діє колізійна прив'язка «громадянство» щодо і рухомого, і нерухомого майна спадкодавця, на практиці виникають труднощі в процесі їх регламентації, тим більше, коли частина спадщини знаходиться за кордоном, йдеться саме про нерухому спадщину. Наприклад, частина спадщини спадкодавця знаходиться за кордоном, скажімо, у вигляді нерухомого майна, прив'язка «громадянство» спадкодавця вимагає застосування права громадянства спадкодавця, але право країни, на території якої знаходиться нерухоме майно, санкціонує, що спадкування нерухомого майна спадкодавця підлягає регламентації по праву країни, де знаходиться це майно, тобто за місцем його знаходження.

У колізійному законодавстві деяких країн, як уже було зазначено, загальний статут спадкування визначається або на підставі колізійної прив'язки «громадянства» спадкодавця, або на підставі принципу останнього місця проживання спадкодавця. В українському колізійному законодавстві законодавець закріпив дві колізійні прив'язки: «спадкові відносини регулюються правом держави, у якій спадкодавець мав останнє місце проживання, якщо спадкодавцем не обрано в заповіті право держави, громадянином якої він був»³.

Характеризуючи колізійні норми про спадкування в Україні та інших країнах СНД, не можна не зупинитися на одній важливій обставині. Справа в тому, що в цивільних кодексах Вірменії, Білорусі, Казахстану поряд із загальною прив'язкою успадкування рухомого і іншого майна, що не відноситься до нерухомості до права країни, в якій померлий мав доміцилій на випадок смерті, міститься правило про те, що спадкодавець в заповіті може вказати на те, що до відносин зі спадкування даного майна застосовуватиметься право країни його громадянства (ст. 1292 ЦК Вірменії⁴, ст. 1133 ЦК Білорусі⁵, ст. 1121 ЦК Казахстану⁶).

Зміст даних норм показує, що національні законодавці ряду країн СНД прийняли до уваги наявну в даний час у світовій практиці тенденцію поширення інституту автономії волі сторін на спадкові відносини міжнародного характеру. При цьому слід всіляко підкреслити, що таке поширення має, як правило, дуже обмежений характер, як за формою вираження, так і за змістом. По-перше, спадкодавець може висловити свою волю тільки в заповіті або іншому розпорядженні на випадок смерті, як це встановлено у наведених вище законодавчих актах країн СНД, а також у Вступному законі до Німецького цивільного уложення (ст. 25)⁷, в Цивільному Кодексі Квебека (ст. 3098)⁸.

Відносно регламентації меж автономії волі заповідача слід вказати, що вони можуть стосуватися, зокрема до видів спадкового майна. Так, акти країн СНД та канадської провінції Квебек встановили, що заповідач може вибрати *lex successionis* тільки щодо рухомого майна, а німецьке право стоїть на прямо протилежній позиції – щодо нерухомості, розташованої в Німеччині, спадкодавець може вибрати німецьке право. Крім того, обмежене коло юрисдикцій, право яких може бути обрано в заповіті, як правило, це юрисдикції, з якими спадкодавець має зв'язок в силу громадянства, доміцилія або перебування, або в силу того, що на їх території знаходиться спадкове майно.

До числа країн, які дотримуються системи роздільності спадкової маси, і, відповідно, полістатутності спадкування, традиційно відносять держави «загального права». Звісно ж, що це до певної міри пов'язано з тими підходами, які використовуються в англосаксонському праві з метою пояснення сутності спадкування.

¹ Private International Law Act of 4 February 2011. <pil.mateuszpilich.edh.pl/New_Polish_PIL.pdf> (2016, березень, 22).

² Law No. 91/2012 Coll. on Private International Law <<http://www.czechlegislation.com/en/91-2012-sb>> (2016, березень, 05).

³ Про міжнародне приватне право, ст. 71 (2005). *Відомості Верховної Ради України*, 32, ст. 422.

⁴ Гражданский кодекс Республики Армения, 1292 (1988). <http://www.parliament.am/law_docs/050598HO239rus.html?lang=rus> (2016, квітень, 05).

⁵ Гражданский кодекс Республики Беларусь, 1133 (1994). <<http://www.pravo.by/main.aspx?guid=6361>> (2016, квітень, 05).

⁶ Гражданский кодекс Республики Казахстан, 1121 (1994). <http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1006061> (2016, квітень, 05).

⁷ Introductory act to the Civil Code, 25 (2002). <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgbeg/englisch_bgbeg.html> (2016, квітень, 05).

⁸ Civil Code of Québec, CQLR c C-1991, 3098 (1991). <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgbeg/englisch_bgbeg.html <<https://www.canlii.org/en/qc/laws/stat/lrq-c-c-1991/>> (2016, квітень, 05).

Згідно з приписами англійського та американського права, спадкування рухомого майна підпорядковується праву доміцилія померлого на момент його смерті (це правило застосовується тільки до спадкоємства у власному розумінні слова, не враховуючи прав держави на відумерлу спадщину). В Англії відповідне правило було встановлено в прецеденті 1744 року¹ і свідчить, що рухоме майно за відсутності заповіту розподіляється між спадкоємцями за законом доміцилія спадкодавця в момент його смерті. Цей закон визначає коло осіб, закликаних до спадкоємства, частку кожного, право подання, права другого з подружжя, відповідальність спадкоємців за боргами і всі інші питання правовідносин щодо спадкування. Той же закон регулює спадкування за заповітом рухомого майна, заповідальну дієздатність і форму заповіту.

Що стосується США, то доктрина цієї держави і практика в основному дотримуються тих же принципів, що і у Великобританії. Неофіційна кодифікація колізійного права, чинного в більшості штатів (Restatement Of the Law of Conflict of Laws as adopted and promulgated by the American Law Institute at Washington D.C. - Restatement I)², містила питання про колізії в галузі спадкування та такі основні положення. Спадкування нерухомого майна визначається за законом його місцезнаходження (§ 245). Розподіл рухомого майна відбувається за законом доміцилія спадкодавця в момент його смерті (§ 303). За тим же законом визначається дійсність і дія заповіту, а також акту про скасування заповіту (§§ 306 і 307). При відсутності спадкоємців за законом або заповітом майно переходить у скарбницю штату, де воно «адмініструється» (§§ 309-310).

Характеризуючи правові положення, що стосуються регламентації міжнародних спадкових відносин в системі континентального права в праві Франції, необхідно в першу чергу вказати, що хоча в законодавстві цієї країни відносно спадкування і встановлена концепція універсального правонаступництва, але відносно такого, що пов'язане з правопорядками декількох держав, французька доктрина і практика неухильно дотримуються принципу полістатутності спадкування.

Нерухомість, яка знаходиться у Франції, в тому числі та, якою володіють іноземці, підкоряється французькому закону. Найбільш загальним правилом дії даних положень виступає безперечність їх застосування в речово-правовій галузі. Теза про те, що приписи даної статті слід поширювати і на випадки спадкування нерухомості, є, як бачимо, виведеною в результаті тлумачення судовою практикою. Це було підтверджено Касаційним Судом Франції. Зокрема, в рішенні по справі Bendeddouche від 3 січня 1980 р. говорилося, що «французький закон визначає передачу у спадок нерухомості, розташованої у Франції»³.

Додамо, що в цій нормі, присутня диференціація режимів спадкування щодо рухомого і нерухомого майна. Крім того, дане правило розуміється в тому сенсі, що спадкування нерухомості підкоряється закону тієї країни, в якій нерухомість знаходиться.

У сучасній судовій практиці Франції твердо прийнято, що спадкування рухомого майна визначається за законом останнього доміцилія спадкодавця. Формулювання цього принципу надане в рішенні касаційного суду від 24 червня 1878 р., в якому йшлося про спадщину баварського підданого, який все життя прожив у Франції. Тим же рішенням було встановлено також застосування в галузі спадкового права зворотного відсилання.

Сучасна французька доктрина приділяє особливу увагу проблемі «розщеплення міжнародних спадщин» («morcellement des successions intematinales»), відстоюючи доцільність і логічність даного явища.

Як впливає з викладеного, основні труднощі, що супроводжують систему роздільності спадкової маси, полягає в тому, що до спадкування застосовуються кілька правопорядків, спільна дія яких складна або навіть неможлива. У той же час буде помилкою стверджувати, що система унітарності спадкового майна характеризується простотою і легкістю фактичного використання. У якості ілюстрації доцільно звернутися до практики колізійного регулювання відносин зі спадкування у ФРН.

Відповідно до абз. 1 ст. 25 Вступного закону до Німецького цивільного уложення до спадкування застосовується право держави, громадянином якої є спадкодавець в момент своєї

¹ Athanassios, N. (1958). *Wills of Movables in American International Conflicts Law: A Critique of the Domiciliary Rule*. California, 193-194.

² Recueil Des Cours (1989). *Académie de droit international de La Haye Martinus Nijhoff Publishers*. Paris.

³ Droit International Privé et politique d'immigration : L'exemple de la polygamie (2004).

<http://edoctore74.univ-lille2.fr/fileadmin/master_recherche/T_1_chargement/memoires/personnes/labbea04.pdf> (2016, квітень, 05).

смерті. Однак побачити тільки в цій нормі підставу для кваліфікації унітарності спадкового статуту в німецькому МПрП було б невірним. У певних випадках німецьке право допускає виникнення «розщеплення спадщини».

По-перше, воно приймає зворотні відсилання. Відповідно до абз. 1 ст. 4 Вступного закону до Німецького цивільного уложення «при відсиланні до права певної держави застосовується і її міжнародне приватне право, якщо це не суперечить змісту колізійної норми. Якщо право іноземної держави містить зворотні відсилання до німецького права, то застосовуються норми німецького матеріального права».

Таким чином, представляється можливим зробити висновок, що обидві системи колізійного регулювання спадкових відносин характеризуються труднощами практичного застосування. Система «роздробленої спадкової маси», крім того, що вона породжує описану вище множинність статутів спадкування, характеризується ще одним істотним недоліком, який має місце і в українському законодавстві.

Якщо звернутися до вітчизняної нормативної практики, то стає очевидним, що законодавче регулювання в сфері міжнародного приватного права, передбачене в Законі України «Про міжнародне приватне право», дозволяє досить виразно відносити Україну до тих країн, які використовують систему дроблення спадкової маси. В даний час відповідні правила зосереджені в ст. 70-71 Закону. Згідно з приписами статті 70 Закону спадкові відносини регулюються правом держави, у якій спадкодавець мав останнє місце проживання, якщо спадкодавцем не обрано в заповіті право держави, громадянином якої він був. У статті 71 Закону встановлено, що спадкування нерухомого майна регулюється правом держави, на території якої знаходиться це майно, а майна, яке підлягає державній реєстрації в Україні, – правом України.

Аналізуючи зазначені у Законі положення, слід відзначити кілька моментів. По-перше, текстуальний вираз норми, закріпленої в статті 70 Закону вказує на її загальний характер, тобто на те, що вона становить собою загальне колізійне правило. У той же час положення, що стосуються нерухомого майна (стаття 71), призначені діяти в якості спеціальних. По-друге, суттєвою новелою у сфері вітчизняного правового регулювання спадкових відносин є спеціальна норма, яка міститься в статті 71 Закону і присвячена спадкуванню нерухомого майна, яке підлягає державній реєстрації в Україні.

У першому випадку компетентним правопорядком буде правопорядок країни, в якій майно знаходиться, у другому – українське право. Поява цієї норми в нашому законодавстві дозволяє говорити про зміну концепції колізійно-правового регулювання у вітчизняному праві, бо існує диференціація регулювання залежно від виду (категорії) речей – рухомих і нерухомих (так само як і порівняннях до останніх).

Аналізуючи приписи статті 70 Закону, можна прийти до висновку, що рішення, яке в ній міститься, не зовсім відповідає тій юридичній кваліфікації природи спадкування, яка здійснена законодавцем у ст. 1216 і 1218 ЦК (універсальне правонаступництво). Дані колізійні норми не тільки ставлять перед правозастосовчими органами ряд згаданих вище проблем, пов'язаних з можливою «полістатутністю» успадкування. Фактично вони позбавляють спадкове майно таких його найважливіших характеристик, як єдність і цілісність¹. У підсумку стає очевидним, що ті правоположення, які покликані носити «наскрізний», принципівий характер для регулювання спадкових відносин як таких, на практиці виявляються не в змозі здійснити свою регламентуючу функцію належним чином, якщо спадкові відносини мають міжнародний характер.

Висновки. Отже, у висновках сформулюємо деякі загальні положення, що стосуються принципів визначення закону, застосовного до спадкових відносин міжнародного характеру, які слід було б відобразити в Концепції вдосконалення законодавства про міжнародне приватне право в Україні. Сучасний стан цивільного обігу свідчить про те, що диференціація режимів спадкування стосовно рухомого і нерухомого майна є поширеною тенденцією сучасного регулювання міжнародних спадкових відносин, яка властива досить представницькому числу держав. Разом з тим вона представляється певним гальмом для розвитку і розширення контактів між країнами і народами, у тому числі, в Україні. Неузгодженість підходів до конструювання юридичних норм, що регулюють спадкові відносини та пов'язані з декількома національними правовими системами, вельми наочно демонструється ще однією обставиною. Головною метою при створенні нового зводу

¹ Медведев, И.Г. (2005). *Международное частное право и нотариальная деятельность*. Москва, 109.

вітчизняних колізійних норм було введення об'єктивної засади у визначення статуту міжнародних приватних відносин. Реалізації цієї мети має слугувати принцип застосування до правовідношення норм того правопорядку, з яким воно найбільш тісно пов'язане. Видається, що проголошена законодавцем полістатутність спадкування в істотній мірі демонструє відхід від зазначеного принципу: у якості *lex successionis* повинен виступати той правопорядок, з яким спадкодавець мав найтісніший зв'язок на момент смерті. Даний зв'язок проявляється в тому, що особа проживає у певному місці на законних підставах, набуває там майно, влаштовується на роботу і т.д. У той же час сучасний стан цивільного обороту в Україні характеризується тим, що спадкодавець може бути громадянином однієї держави, законно проживати в іншій державі, здійснювати господарську діяльність та мати господарство в третій державі. У такій ситуації, по-перше, сам по собі факт придбання нерухомості в певній країні не може бути доказом зв'язку померлого з даною країною, а по-друге, використання якого-небудь єдиного критерію в якості принципу встановлення тісного зв'язку особи з тим чи іншим правопорядком представляється скрутним, що істотно ускладнює територіальну локалізацію спадкових відносин. У той же час для цілей спадкування особа може мати тісний зв'язок тільки з одним правопорядком, який, будучи єдиним, і є *lex successionis*.

References

1. Athanassios, N. (1958). *Wills of Movable in American International Conflicts Law: A Critique of the Domiciliary Rule*. California.
2. Civil Code of Québec, CQLR c C-1991, 3098 (1991). <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgbeg/englisch_bgbeg.html <<https://www.canlii.org/en/qc/laws/stat/lrq-c-c-1991/>> (2016, kviten, 05).
3. Droit International Privé et politique d'immigration: L'exemple de la polygamie (2004). <http://edoctore74.univ-lille2.fr/fileadmin/master_recherche/T_1_chargement/memoires/personnes/labbea04.pdf> (2016, april, 5).
4. Gayvoronskiy, V. M. (2007). *Mizhnarodne privatne pravo*. Kyiv: Yurinkom Inter.
5. Grazhdanskiy kodeks Respubliki Armeniya, 1292 (1988). <http://www.parliament.am/law_docs/050598HO239rus.html?lang=rus> (2016, kviten, 05).
6. Grazhdanskiy kodeks Respubliki Belarus, 1133 (1994). <<http://www.pravo.by/main.aspx?guid=6361>> (2016, kviten, 5).
7. Grazhdanskiy kodeks Respubliki Kazahstan, 1121 (1994). <http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1006061> (2016, kviten, 05).
8. Introductory act to the Civil Code, 25 (2002). <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgbeg/englisch_bgbeg.html> (2016, kviten, 05).
9. Karmaza, O. O. (2006). *Spadkuvannya u suchasnomu mizhnarodnomu privatnomu pravi*: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yurid. nauk: spets. 12.00.03 «Tsilvilne pravo ta tsivilniy protses; simeyne pravo; mizhnarodne privatne pravo». Kyiv.
10. Kasil, V. I. (2013). Spadkovi vidnosini v suchasnomu mizhnarodnomu privatnomu pravi. *Pravo Ukrayini*, vip. 7, 160.
11. Law No. 91/2012 Coll. on Private International Law. <<http://www.czechlegislation.com/en/91-2012-sb>> (2016, berezen, 5).
12. Malinovska, O. A. (2014). *Migratsiyina politika Evropeyskogo soyuzu: vikliki ta uroki dlya Ukrayini*. Kiyiv: NISD, 6.
13. Medvedev, I. G. (2005). *Mezhdunarodnoe chastnoe pravo i notarialnaya deyatel'nost*. Moskva.
14. Private International Law Act of 4 February 2011. <pil.mateuszpilich.edh.pl/New_Polish_PIL.pdf> (2016, berezen, 22).
15. *Pro mizhnarodne privatne pravo 2005* (Verhovnoyi Radi Ukrayini). *Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini*, 32, St. 422.
16. *Recueil Des Cours* (1989). Académie de droit international de La Haye Martinus Nijhoff Publishers. Paris.
17. Vusenko, Yu. V. (2013). Problemi spadkovih vidnosin u mizhnarodnomu privatnomu pravi. *Naukoviy visnik Uzhgorodskogo natsionalnogo universitetu: Seriya: Pravo*, vip. 21, 174.